

Romaan nõukogude inimese vaimsest jõust ja ilust

"Ohtuleht" 22. IX 1951
(Aleksander Fadejev: Noor kaardivägi)

August Jakobsoni näidendis „Elu tsitadellis“ vastab major Kuslap prof. Miilase küsimusele „Ja mis on siis teie arvates meie ajajärgule tüüpiline?“ jutustusega rühmast vene poistest, kellega ta puutus kokku koonduslaagris. Need poisid, kellest kõige vanem oli kuueaastane, alustasid võitlust oma kodulinna vallutajatega. Nad sattusid sakslaste poolt ülesseatud lõksu. Kuut teolt tabatud poissi ja tüdrukut piinati metsikult ja mõisteti siis poomissurma. Osa salgast, kes samaaegselt vangistati kahtlusalusena, viidi vaatama pealt oma kaaslaste hukkamist, et sellega neid sundida üles tunnistama. Ent vaikusid poodavad, vaikusid samuti pealtvaatajad. Major Kuslap lõpetab oma jutustuse sõnadega: „Viieteistkümneaastased poisikesed ja tütarlapsed, — kuid ometi suurimad kangelased, keda maailm on kunagi oma pinnal kandnud... Vaadake, seltsimees professor, need noored inimesehakatused on meie ajajärgule tüüpilised!“

Sellistest, meie ajajärgule tüüpilistest nõukogude noortest jutustab kirjanik A. Fadejev oma meisterlikus romaanis „Noor kaardivägi“

See romaan on erilaadne kirjanduslik teos. Tema tegelased ei ole mitte kirjaniku loodud kujud, vaid tegelikud inimesed. Kirjaniku ülesandeks on olnud siin ajalooliste sündmuste ja faktide liitmine tervikuks, hoolikalt kogutud materjal: ümbertöötamine kirjanduslikuks teoseks.

Põrandaalne kommunistlike noorte organisatsioon „Noor kaardivägi“ tegutses fašistide poolt okupeeritud Krasno-

donis. Pärast pikemaegset tagajärjekat tööd avastati organisatsioon sakslaste poolt. Organisatsiooni juhid ja enamik liikmeskonnast vangistati, neid piinati kujutlematu julmusega ja lõpuks nad hukati: mõned lasti maha, suurem osa aga visati elusaina mahajäetud kaevanduse püstkäiku. Noorkaardiväelased talusid mehiselt kõiki piinu, nad läksid surma kangelasina. Sangareina langenud organisatsiooni juhte Oleg Koševoi, Ivan Zemnuhovi, Uljana Gromovat, Sergei Tjuleninit ja Ljubov Ševtsovat autasustati NSVL Ulemnõukogu poolt neile Nõukogude Liidu kangelase nimetuse omistamisega.

Selline on lühidalt ajalooline sündmustik, mille kirjanik Fadejev on kasutanud oma romaani aineks. Ent kirjanik ei ole piirdunud vaid sellega, et ajaloolisi fakte lihtsalt ilukirjanduslikus vormis ümber jutustada. Avada lugejaile Krasnodoni noorte kangelaste sisemaailm, üldistada ja tüübistada „Noorele kaardiväele“ iseloomulikke kui nõukogulikke tegelikkuse avaldust, kui nõukogude korra resultaati, kui Lenini-Stalini partei kasvatustöö vilja, selliselt on autor lahendanud ülesande. Ta on teinud seda nõukogude kirjanikule omaise meisterlikkuse, analüüsimisoskuse ja südamesoojusega, mida võib omada vaid see, keda, nagu ta kangelasigi, on kasvatatud nõukogude võim ja bolševike partei.

„Noor kaardivägi“ on romaan riigist ja inimesest. Nõukogude riigist ja nõukogude inimesest, iseloomustab kriitik E. Kripovič Fadejevi romaani. („Znamja“ nr. 5—6, 1946. a.)

„Meie ees seisab teos noorest kaardi-

väest, Krasnodonist, mis vastab tõepärastele ajaloolistele faktidele ja isikutele, kohapealsetele tingimustele ja oludele ja ühtlasi teos, mis kujutab võimalikult laialdaselt meie maa noort generatsiooni ja nõukogude inimest kogu tema vaimses jõus ja ilus,“ kirjutab S. Tregub („Oktjabr“ nr. 5, 1946. a.).

Lugeja mitte ainult ei õpi Fadejevi romaani kaudu tundma ja mõistma noorkaardiväelaste kangelaslikkust, vaid talle avanuvad ka selle kangelaslikkuse allikad, kogu nõukogude nooruse, nõukogude rahva sangaruse põhialused. Kõos noorpõlvtega esitab kirjanik meile ka noorte kasvatajaid, nende isasid ja emasid, elus ja töös karastunud bolševikke-võitlejaid, nõukogude inimesi mitmesuguses vanuses, erinevate elukutsete, erineva arengutasemega. Samaaegselt avab autor meile fašistlike okupantide kiskjaloomuse, samuti vallutajatega kaasajooksjate tõelise olemuse, nende reeturlikkuse sügavad juured.

Tutvudes sirgjooneliste, tublide bolševike Andrei Valko ja Matvei Šulgaga, bolševikega, kellel on jõudu ja julgust kangelaslikuks ja ennastalgavaks võitluseks, aga ka oma vigade nägemiseks ning tunnistamiseks, mõistame me, kust armutasid Valko ja Šulga, Maria Bortš ja kümned teised jõu oma kangelassurmaks. Veel siis, kui nende kehad olid peaaegu täiesti mattunud mulla alla (neid maeti elusaina), kõlas nende suust Internatsionaal. Samuti mõistame me, et noored, kes kasvasid üles Valko ja Šulga, vanaema Veera, Ivan Protšenko, Jelena Koševoi juhtimisel, Leninliku Kommunistliku Noorsooühingu ja bolševike partei juhtimisel, ei saanud ega võinudki toimida teisiti kui noorkaardiväelased: võideldes ausalt oma sotsialistliku kodumaa vaenlastega, ohverdades kõhklematult oma elu kodumaa hüvanguks.

Koos oma sotsialistliku kodumaa, oma kodulinnaga olid nad üles kasvanud, koos sirgunud ja tugevnenud. Op-

pides tundma oma rahva kangelaslikku võitlusajalugu, õppisid nad armastama nõukogude korda kogu oma nooruse leegitseva südamega, seda korda, mille loomise eest olid võidelnud nende isad ja emad, nende õpetajad ja juhid. Tutvudes oma kodumaa parimate poegade ja tütarde elu ning võitlusega, farks neis juba varasest lapsepõlvest soov kasvada kangelasiks.

See soov täitus kiiresti. Vaevu välja jõudnud lapseast nõudis kodumaa neilt raskeima ustavuskatse sooritamist. Tegudega pidid nad tõendama oma vääriisust kanda nõukogude noore, kommunistliku noore austavat nime-tust.

Noorkaardiväelased sooritasid katse hiilgavalt. Nad võitlesid ennastalgavalt vaenlasega, kes tahtis röövida neilt ja nende kodumaalt õnne, tuleviku ja vabaduse. Nad talusid mehiselt kõige kohutavamaid ja ebainimlikemaid piinu, julmimaid mõnitusi, nad surid võitluskatsega huulil.

Seal on Oleg Koševoi. Ta on kuueaastane. Ta armastab elu, tal on palju kavatsusi, palju soove, palju igatsusi. Tema tee on avar. Ta on uue kõige noorema sugupõlve inimene, nagu ütles Valko. „Kõige ühendamatumad joned, nagu näis, — unistavus ja tarmukus, fantaasialend ja praktilisus, headusearmastus ja halastamatus, hingeavarus ja kaine arvestus, kirglik armastus maiste rõõmude vastu ja enesepiiramine — need, nagu näis, ühendamatud joned üheskoos löid selle sugupõlve ainulaadse palge“ (lk 244).

Oleg Koševoist saab „Noore kaardiväe“ organisator ja juht. Ta tuleb oma ülesandega suurepäraselt toime.

Vangistatuna sakslaste poolt, teades, et tal pole enam pääsu, teeb Oleg Koševoi lõpparve oma lühikese eluga: „Mis sellest, et ma olen kuueaastane, mitte mina pole selles süüdi, et mu elutee on kurnunenud nii lühikeseks... Mis võib mind kohutada? Surm? Piinamised? Ma siidan seda välja kannatada... Milles võin ma end

süüdistada? Ma ei valetanud, ei otsinud elus kergeteed. Olin mõnikord kerge-meelne, — võib-olla nõrk liigse südameheaduse tõttu... See pole kuueaastase kümneaastasel nii suur süü... Ma ei saanud isegi maitsta kogu õnne, mis mulle oli määratud. Ja ometi olen ma õnnelik! Õnnelik, et ei roomanud nagu ussike, — ma võitlesin... Ema ütles mulle alati: „Mu kõtkake...“ Ma ei peta tema usku ja seltsimeeste usaldust. Olgu mu surm niisama puhas nagu oli mu elu, — ma ei häbene seda endale ütelda...“

„Ma palun jumalalt ainult üht, et tal kuni surmani ei murtaks tiibu, et ta ei väriks nende penide ees. Et ta sülitaks neile näkku!“ ütles Volodja Osmuhhina ema, lihtne vene naine, teada saades, et ta poeg veel samal päeval hukatakse.

Fašistlikud timukad piinasid ja tapsid noorkaardiväelasi, ent murda nende tiibu ei suutnud nad.

„Mul on kahju vaid sellest, et ma ei saa enam võidelda oma rahva ja kogu inimkonna ridades õiglase ning ausa elukorra eest. Ma saadan oma viimase tervituse kõigile, kes võitlevad selle eest!“ ütles Oleg oma timukaile uhkelt.

Kui Saksa sõdur, kes viis Ljubov Ševtsovat mahalaskmisele, tahtis panna ta põlvili ja tulistada kuklasse, ei laskunud Ljuba põlvili, vaid laskis end tulistada näkku.

Noorkaardiväelased ei paindunud, nad surid väarikaina oma Nõukogude kodumaale. väarikaina oma organisatsioonile.

Lugenud läbi Fadejevi romaani „Noor kaardivägi“, mõistame me, et noorkaardiväelaste kangelaslikkus, nende ennastalgav võitlus vaenlasega, mehisus ja vaprus, kartmatus ja meeolekindlus, ausus ja nõudlikkus, nende leegitsev armastus oma Nõukogude kodumaa, bolševike partei ja tema suure juhi vastu — on nõukogude noorteomadused, kogu nõukogude rahvaomadused, et see ongi tüüpiline meie suurele ajajärgule.

L. Kadari